

Oude Baan 1, Mechelen

Programma van Maatregelen

Auteur:

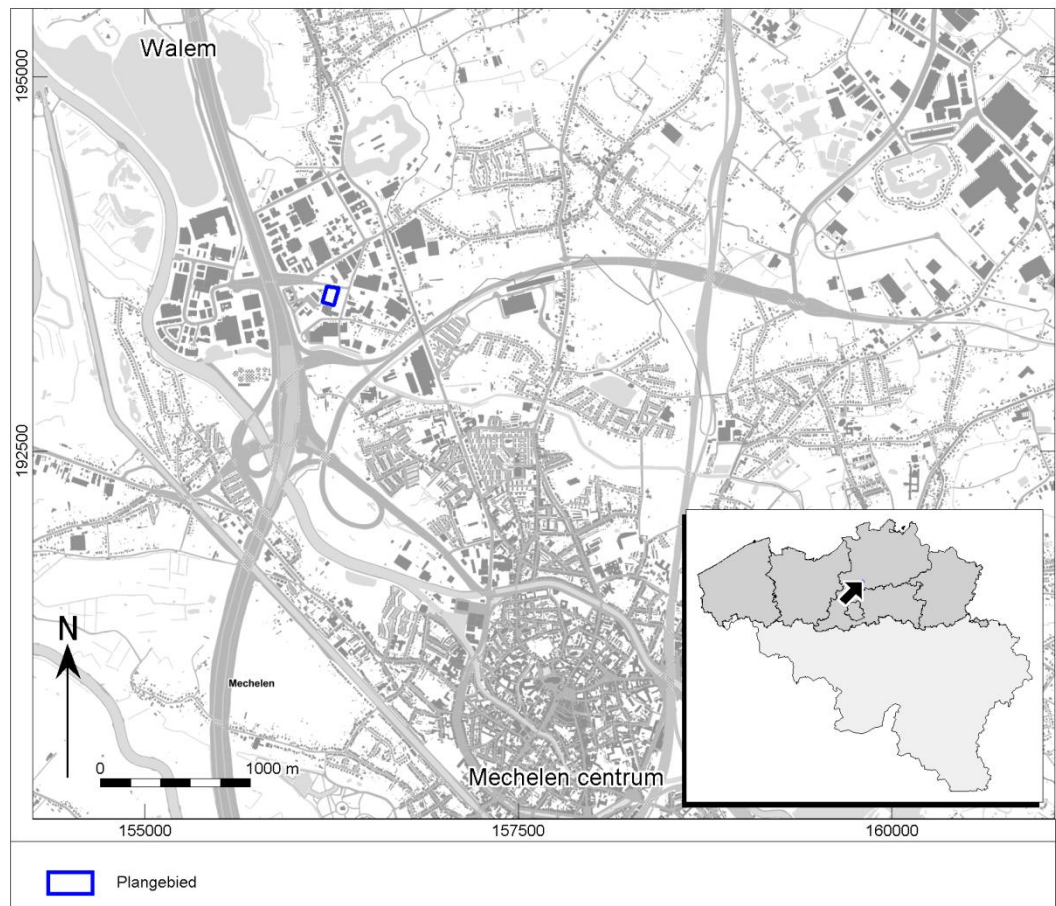
E. Van Bosch (veldwerkleider)

Autorisatie:

X. Alma (OE/ERK/Archeoloog/2016/00094)

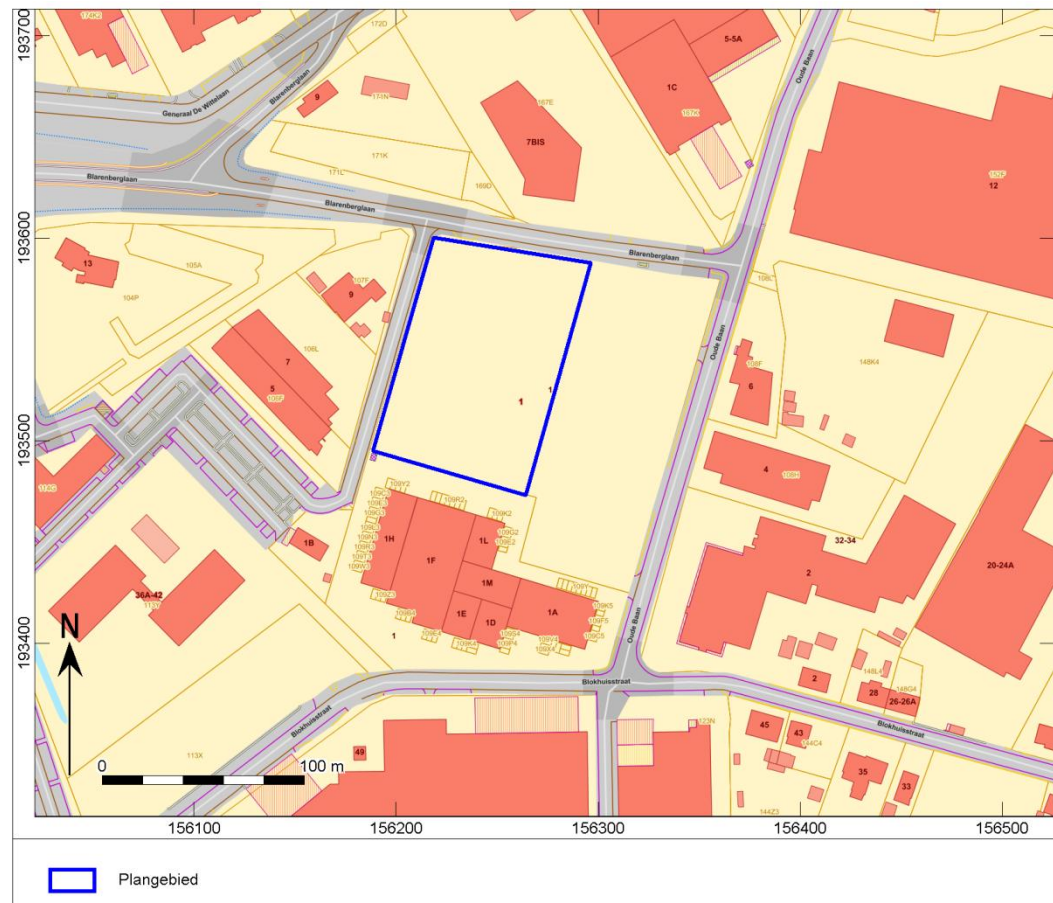
1 Inleiding

In opdracht heeft het Vlaams Erfgoed Centrum in juni 2019 een archeologienota opgesteld naar de archeologische waarde van de locatie Oude Baan 1 te Mechelen (afb. 1 en 2). De archeologienota bestaat uit een bureauonderzoek en is uitgevoerd naar aanleiding van de voorgenomen stedenbouwkundige vergunning waarbij kleine of middelgrote ondernemingsunits (KMO-units) met kantoren gebouwd zullen worden. De archeologienota is een aanpassing op de bekrachtigde archeologienota uit 2017.¹

Afb. 1. Locatiekaart van het plangebied.

¹ C. Dockx 2017 met erfgoed id 4596

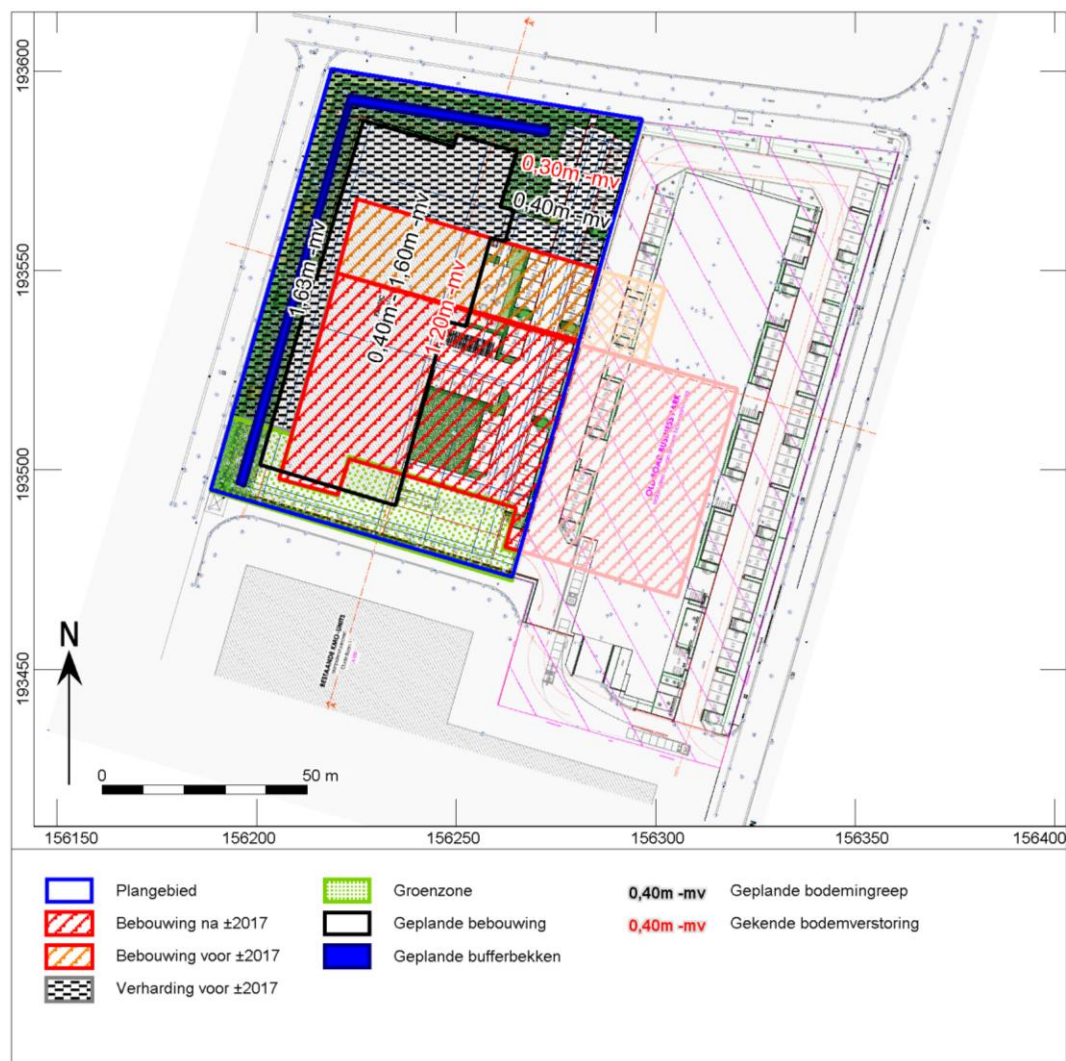
Afb. 2. Aanduiding van het plangebied op de GRB.

1.1 Het uitgevoerde vooronderzoek

Naar aanleiding van de voorgenomen bouw van een nieuwe KMO-unit in de Oude Baan 1 te Mechelen is deze archeologienota opgesteld. Het plangebied heeft een oppervlakte van 8967m² en was tot voor kort bebouwd.

Voorheen heeft binnen het plangebied reeds bebouwing gestaan, die gefaseerd gesloopt is tot aan het maaiveld. De totale oppervlakte van deze bebouwing bedraagt ca. 4164 m². De funderingen waren aangelegd tot een diepte van 1,2 m onder maaiveld. Er mag van worden uitgegaan dat binnen de grenzen van deze bebouwing de bodem aanzienlijk verstoord zal zijn. Rondom de gesloopte bebouwing hebben verhardingen gelegen, welke een beperktere verstoring teweeg zullen hebben gebracht.

Binnen het plangebied zal nieuwbouw gerealiseerd worden, welke bestaat uit een KMO-unit met twee verdiepingen. Het terrein rondom wordt voorzien van een verharde parkeerzone, terras en een groenzone met een bufferbekken (afb. 5). In tabel 1 in paragraaf 1.2 zijn de afmetingen van de bodemingrepen per onderdeel weergegeven. Het gebouw heeft een oppervlakte van 3388m², waarvan 15,56m² voor een kruipkelder en 6,37m² voor een liftput. De nieuwbouw zal leiden tot een bodemverstoring van 1,2m –mv voor de fundering en 1,6m –mv voor de ondergrondse structuren. De bodemverstoringen voor het terrein bedragen 0,40m –mv voor de verharding en 1,63mm –mv voor 151m² van de bufferbekken (afb. 3).

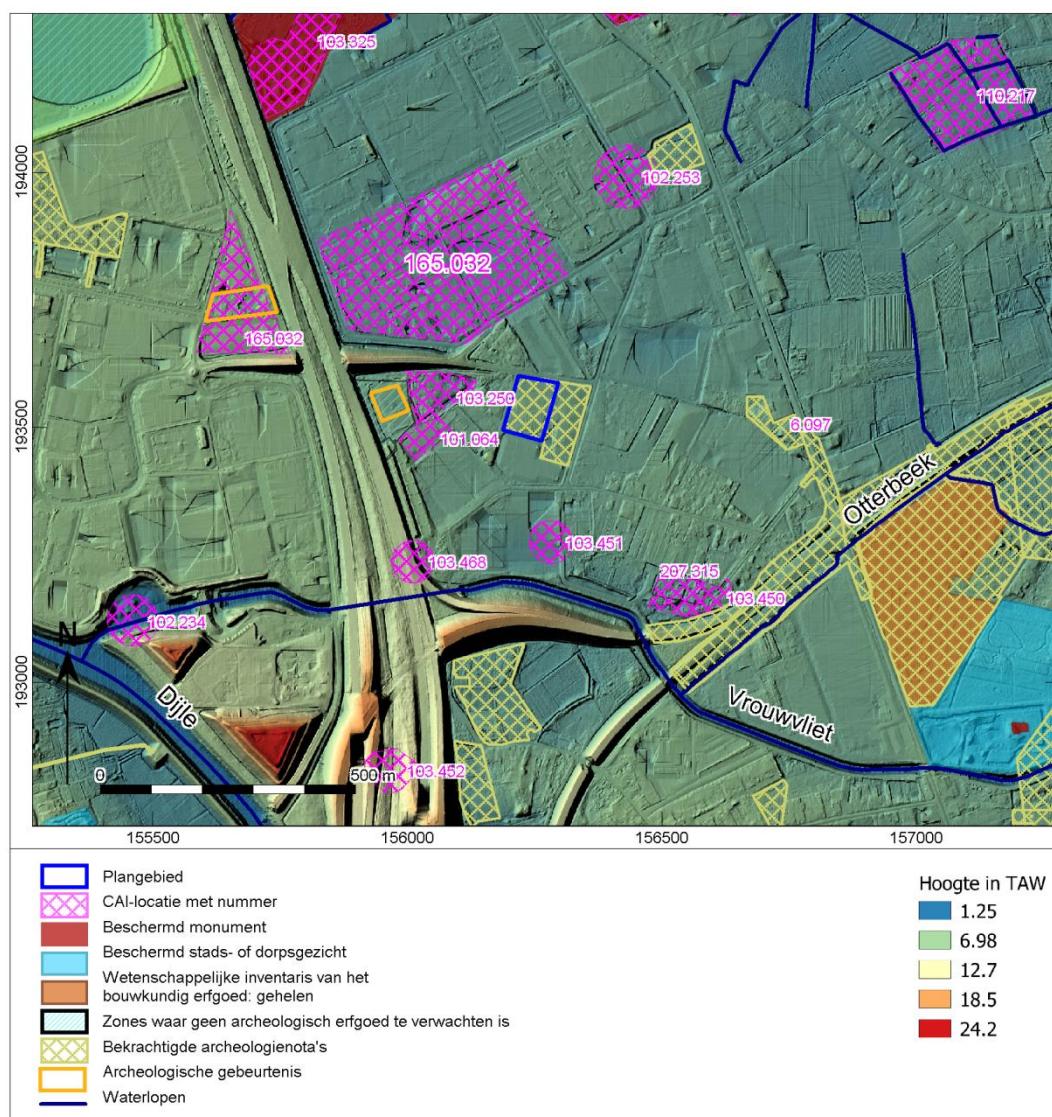
Afb. 3. De gekende verstoringen geprojecteerd op de geplande werken.

Op basis van de aardwetenschappelijke gegevens kan vastgesteld worden dat het plangebied in het de Dijle-Demer-Getevalleiligt en tot het dekzandgebied behoort. De omgeving is gekenmerkt door brede valleien met begrenzend dalwanden. Onder de eolische afzettingen komen getijdenafzettingen voor. Indien er wel dekzand aanwezig is, kan op basis van de ontstaansgeschiedenis van het dekzand in potentie archeologische resten vanaf het Laat-Paleolithicum (geologisch tijdperk Weichseliaan (Laat-Pleistoceen)) verwacht worden. De eolische en fluviatiele afzettingen vinden hun oorsprong in het Laat-Pleistoceen. Op de bodemkaart is het plangebied geprojecteerd als liggend binnen drie verschillende bodemtypes. Van noord naar zuid, Zcm een matig droge zandgrond met diepe antropogene A-horizont, Zdg3 een matig natte zandgrond met duidelijke humus en/of ijzer B-horizont en Seg3 een natte lemige zandgrond met duidelijke humus en/of ijzer B-horizont. De noordelijke bodem Zcm neemt ongeveer de helft van het plangebied in en heeft een dikke antropogene humus A-horizont. Vaak worden deze antropogene horizonten plaggenbodems genoemd. Het ontstaan van plaggenbodems gaat terug tot in de Late Middeleeuwen. Ze zijn ontstaan op oude landbouwgronden in voornamelijk de zandstreek, als gevolg van de intensivering van de landbouw. De vruchtbaarheid van de zandige akkers werd bevorderd door bemesting met behulp van plaggen uit de potstal of door stadsafval. Wanneer dit proces voor een langere periode, soms eeuwenlang werd doorgevoerd, ontstonden er akkers met een dik humeus dek. Ook lager gelegen, zoals de omgeving van het plangebied, kon op deze manier in cultuur gebracht worden. De dikte van een plaggendek kan variëren van ongeveer 0,50m tot 1,00m. Alhoewel de dikte van een plaggendek kan een bevorderende conservering tot gevolg hebben voor het onderliggende bodemarchief, is het ook mogelijk dat de landbouwactiviteiten de bodem reeds diep verstoord hebben.

De boringen die zijn gebeurd binnen het plangebied, bevatten geen data over het al dan niet aanwezig zijn van een plaggenbodemp. De zuidelijke helft van het plangebied omvat een Zdg3 en een Seg3 bodem en beide bevatten mogelijk een B-horizont. Wanneer er bodems met textuur B-horizont aanwezig zijn, is er sprake van een relatief oude en een goed ontwikkelde bodem. Indien deze B-horizont intact wordt aangetroffen, is de kans op de aanwezigheid van intacte steentijdvindplaatsen hoog.

1.2 Aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed

Uit archeologische melding en vondsten in de omgeving (afb. 4) kan afgeleid worden dat er in algemene zin vondsten en sporen verwacht kunnen worden vanaf de Steentijd tot aan de Nieuwe Tijd. De meldingen dateren van de Steentijd en groot deel bevatten bouwkundige relictten uit de Nieuwe Tijd. De overige meldingen betreffen proefsleuvenonderzoek, veldprospecties of toevalsvondsten. Het voorkomen van archeologische sporen uit verschillende periodes, kan wijzen op een continue bewoning en/of gebruik van de omgeving. De aanwezigheid van de verschillende bouwkundige relictten uit de Nieuwe Tijd, wijst op een verhoogde activiteitsgraad in deze periode. De kans op sporen uit de Nieuwe Tijd is bijgevolg ook hoger. Uit historische gegevens blijkt dat het plangebied al eeuwen lang in gebruik is als akker- weiland en mogelijk behoorde als cultuurgrond tot één van aanwezige hoven of domeinen (o.a. Domein Blarenberg, Landhuis Schalie hoof of kasteeldomein Emmaüs).

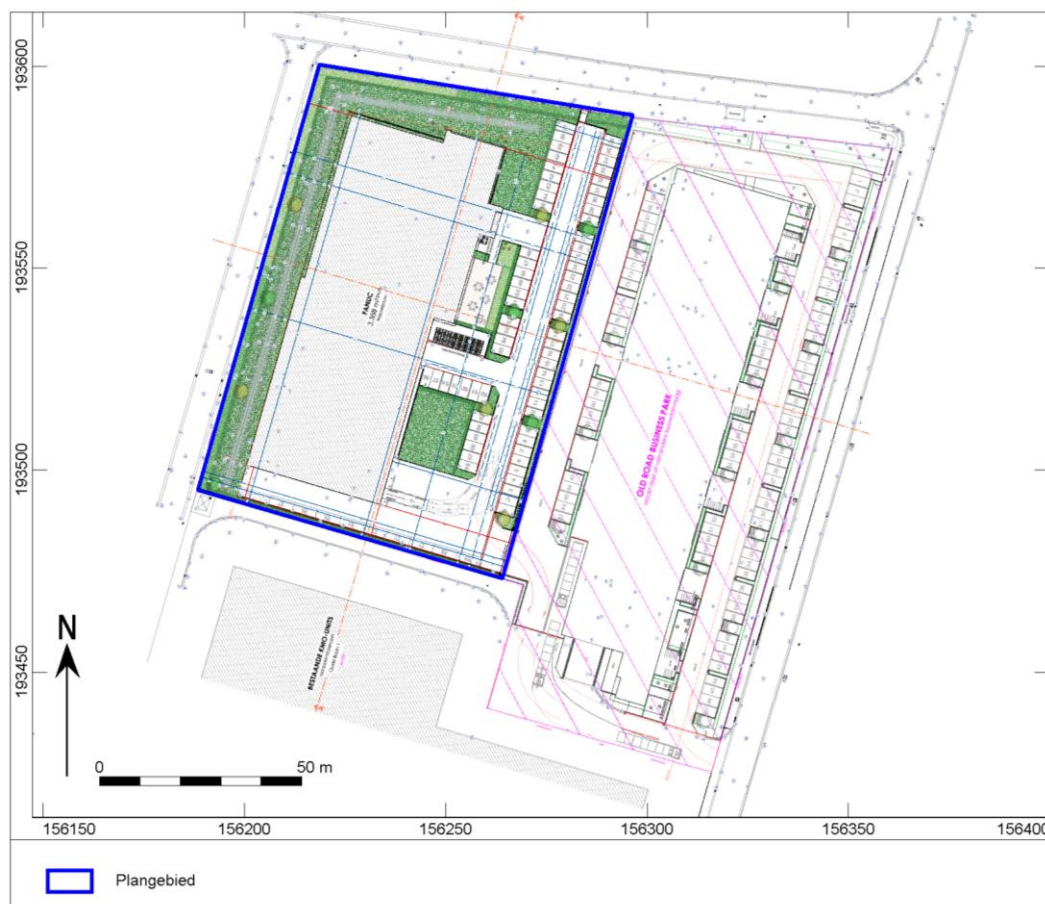

Zowel op basis van de landschapskenmerken en de archeologische gegevens van de omgeving kan gesteld worden dat er voor het plangebied een algemene verwachting geldt op vondsten en sporensites vanaf de Steentijd. Met name voor de Nieuw Tijd geldt een verhoogde verwachting. Echter, in hoeverre sporen en vondsten binnen het plangebied daadwerkelijk nog te verwachten zijn, is afhankelijk van de mate van verstoring binnen het plangebied. Zoals in de synthese (paragraaf 1.2.4 van de archeologienota) is toegelicht, was een groot deel van het terrein bebouwd. Dit heeft er toe geleid dat van het huidige plangebied met een oppervlakte van 8967 m², bijna de helft reeds verstoord zal zijn door de gesloopte bebouwing (4164 m²). Voor het overige deel van het plangebied geldt dat ook hier rekening gehouden moet worden met verstoringen door voornamelijk verhardingen, zij het in mindere mate dan ter plaatse van de voormalige bebouwing.

Het doel van de geplande werken is het realiseren van nieuwbouw met kmo doeleinden. Het nieuwe gebouw krijgt twee verdiepingen en wordt voorzien van een verharde parkeerzone, terras en een groenzone met een bufferbekken (afb. 5 en tabel 1).

Structuur	Opmerking	Opp. (m ²)	Diepte (m –mv.)
Nieuwbouw		3388	
Kruipkelder		15,56	1,6
Liftput		6,37	1,6
Funderingszool			1,2
Asfalt		1717	0,40
Waterdoorlatende betonklinkers	Parking, fietsenstalling, voetpaden	1081	0,40
Betontegels	Terras	128	0,40
Bufferbekken	Bodem 151m ²	616	1,63

Tabel 1. Overzicht geplande werken.

Afb. 5. Overzichtskartaal geplande werken.

Wanneer de geplande werken geprojecteerd worden over de bestaande toestand met huidige verstoringsgraad (afb. 3), dan kan vastgesteld worden dat de toekomstige nieuwbouw in grote lijnen zal samenvallen met de zwaarst verstoorde terreindelen, namelijk waar de vroegere bebouwing gelegen heeft. Ook de aanleg van de verhardingen zal voor een groot deel samenvallen met reeds verstoorde terreindelen. De bijkomende impact van de geplande werken zal daarmee eerder klein zijn en betrekking hebben op die delen die buiten de reeds bestaande verstoringen vallen.

2 Advies op basis van de resultaten

Op basis van deze gegevens wordt door het Vlaams Erfgoed Centrum geen verder onderzoek geadviseerd. Dit advies is gebaseerd op het naar verwachting nog slechts fragmentarisch voorkomen van potentieel intacte archeologische sporen of vondstenniveaus in combinatie met de geplande werken die grotendeels samenvallen met reeds bestaande verstoorde terreindelen. Om deze beide redenen zal er slechts beperkt kenniswinst bereikt kunnen worden en wordt om kosten – baten afweging geadviseerd om geen archeologisch vervolgonderzoek uit te voeren.

Ondanks het advies tot vrijgeven van het terrein, blijven de bepalingen voor het melden van toevalsvondsten van kracht, conform artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet. De civieltechnisch uitvoerder is verplicht eventuele toevalsvondsten binnen drie dagen na ontdekking te melden bij Onroerend Erfgoed.

Literatuur

- Agentschap Onroerend Erfgoed**, 2019: Code van Goede Praktijk voor de uitvoering en rapportage over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 4.0. Brussel.
- Antoine, P., S. Coutard, G. Guerin, L. Deschodt, E. Goval, J.-L. Locht, C. Paris**, 2016: Upper Pleistocene loess-palaeosol records from Northern France in the European context: Environmental background and dating of the Middle Palaeolithic, *Quaternary International* 411a, 4-24.
- Bosch, J., P. Cleveringa & T. Meijer**, 2000: The Eemian stage in the Netherlands: history, character and new research. *Geologie en Mijnbouw / Netherlands Journal of Geosciences* 79-2/3, 135-145.
- Buffel, P., N. Vandenbergh & M. Vackier**, 2009: *Toelichting bij de geologische kaart van België, Vlaams Gewest, Kaartblad 23 Mechelen, Schaal 1:50000*, Brussel.
- C. Dockx**, 2017: *Archeologienota Oude Baan 1, Mechelen*, Brugge.
- Deeben, J.**, 1999: The Known and the Unknown: the Relation between Archaeological Surface Samples and the Original Palaeolithic and Mesolithic Assemblages. Amersfoort (Berichten van de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek), 9-32.
- De Clercq, W., M. Bats, P. Laloo, J. Sergeant & P. Crombé**, 2011: Beware of the known. Methodological issues in the detection of low density rural occupation in large-surface archaeological landscape-assessment in Northern-Flanders (Belgium), in: G. Blancquaert, F. Malrain, H. Stäuble & J. Vanmoerkerke (red.): *Understanding the Past: A Matter of Surface-Area. Acts of the XIIIth Session of the EAA Congress Zadar, 2007*, 73-89.
- Ervynck, A., S. Debruyne & R. Ribbens**, 2015: *Assessment; Een handleiding voor de archeoloog*. Brussel.
- Ferraris, J.**, 1771-1778: *Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsendom Luik*.
- Fricx, E.**, 1712: *Carte de Pays-Bas*.
- I.W.O.N.L.**, 1973. *Instituut tot aanmoediging van het wetenschappelijk onderzoek in nijverheid en landbouw*. I.W.O.N.L. S.l.: De centra voor landbouwkundig onderzoek gesubsidieerd door het I.W.O.N.L.
- Jacobs, P., M. de Ceukelaire, E. Stevens & M. Verschuren**, 1993: Philosophy and methodology of the new geological map of the Tertiary formations, Northwest Flanders, Belgium. *Bull Soc belge Géol* 102, 231-241.
- Kadaster**, 1850-1864: *Topografische Militaire Kaart, kaartblad 56..*
- Onbekend**, 1840-1850: *Atlas der buurtwegen..*
- Vandeputte, O. (red)**, 2010: *Erfgoedbibliotheek van de Belgische gemeenten. Vlaams-brabant*. Tielt.
- Vandermaelen, F.**, 1846-1854: *Cartes topographiques de la Belgique*.
- Van Gils, M. & E. Meylemans**, 2019: *Prospecteren naar steentijd artefactensites - versie 1*. Brussel.

Geraadpleegde websites

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Ferrariskaarten>
<http://www.geopunt.be/kaart>
<https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/index.html>
<https://id.erfgoed.net>
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/16245>
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/1384>
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/1696>

Lijst van afbeeldingen en tabellen

- Afb. 1. Locatiekaart van het plangebied.
- Afb. 2. Aanduiding van het plangebied op de GRB.
- Afb. 3. De gekende verstoringen geprojecteerd op de geplande werken.
- Afb. 4. Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris van het onderzoeksgebied, geprojecteerd op de DTM.
- Afb. 5. Overzichtkaart geplande werken.
- Tabel 1. Overzicht geplande werken.